

Killing Concepts

Vrouwen zijn geen minderheidsgroep

Prof. Magda Michielsens
21 november 2006
Lezing voor Zonta, Brussel

Geen ‘stem vrouw’

De campagne van de minister voor Gelijke Kansen, Kathleen Van Brempt, bij de gemeenteverkiezingen van 8 oktober luidde: Stem niet cliché. In de wandeling werd er ook wel over gesproken, als de “Stem divers”- campagne. De boodschap was: stem voor een zwarte superman, voor een man-wijf bodybuilder, voor een blinde batman, stem voor alles wat je wil, maar niet voor een witte mannelijke veertiger. En zorg dat je je stripfiguren kent, of je snapt de hele boodschap niet.

Is dit nou niet vreemd: na Stem voor Evenwicht, en na Stem Vrouw, expliciet géén Stem Vrouw campagne... Ik vind het niet enkel vreemd, ik vind het ook erg en verontrustend. Vrouwen verdwijnen. De aandacht voor vrouwen verdwijnt. De beleidsaandacht voor vrouwen verdwijnt.

Enkele voorbeelden:

- De opleiding vrouwenstudies verdwijnt.
- KAV, dat wel een Stem Vrouw campagne heeft gevoerd, wordt daarover in een opiniestuk in De Morgen door de minister gekapitteld en schrik aangejaagd in verband met hun subsidies.
- In de beleidsplannen van de Vlaamse regering (2004-2009) komen nauwelijks vrouwen voor wat gelijke kansen betreft, wel veel ‘diversiteit’.
- De EU heeft ontzettend veel gedaan in verband met de gelijkheid m/v, maar ook daar is het roer om. Het jaar 2007 wordt het jaar van de gelijke kansen voor iedereen.

Overal zie ik vrouwenkwesties en zelfs genderkwesties ten onder gaan in diversiteitskwesties.

Is aandacht voor vrouwen nog nodig ?

Moet er nog aandacht zijn voor vrouwen, gezien de Freya's, de Inge's, de Kathleens, de Annicks (De Ridder), de Tinne's (Rombouts, de jonge Vlaamse volksvertegenwoordiger, die net niet de jongste burgermeester werd, in Hoogstraten.

Ja, zeker, want niets is gegarandeerd en jonge vrouwen zijn volgens mij in dit verband niet wantrouwig genoeg.

En, bovendien is de 'achterstand' op vele terreinen nog immens groot:

- Politiek: er zijn meer vrouwen in de politiek, o.a. dankzij de quota, maar er zullen nog steeds bijzonder weinig vrouwelijke burgemeesters zijn.
- Wetenschap: de instroom en de uitstroom aan de universiteiten is geëgaliseerd, maar de uitval van vrouwen is er nog steeds, ook al gebeurt het steeds later. Er is niet enkel sprake van een glazen plafond, maar ook van een leaking pipeline.
- Bedrijfsleven: daar zien we hetzelfde verhaal, en bovendien stagneert het aantal vrouwen in topjobs.
- Media: er worden door de omroepen grote inspanningen geleverd, maar het blijft moeilijk om vrouwelijke experten aan het woord te laten. Bovendien is men binnen de omroep bezig met een Cel Diversiteit en niet meer met een commissie Emancipatie of Imago van de Vrouw.

Maar: alle respect voor het feit dat de VRT in de verkiezingscampagne van oktober 2006 het programma "Woord tegen Woord" heeft laten dragen heeft door drie jonge vrouwelijke journalistes: Goedele De Vroey, Goedele Wachters en Annelies Beck

Begrippen

Vrouwen hebben beleidsaandacht gekregen omdat ze een 'minderheidsgroep' waren. Dat is onzin: vrouwen zijn nooit een minderheidsgroep geweest. Ze waren wel redelijk onzichtbaar, onmondig, machteloos, onderworpen aan discriminatie, in een positie waarin ze gemakkelijk schuldig werden gevonden (aan het afnemen van jobs, aan verleiding en in het verderf storten, ...), links werden gelaten, onderhevig aan schuldgevoelens, en bedeed met neerbuigende blikken. Dat waren steeds algemene kenmerken van een minderheidsgroep, en men vond die kenmerken belangrijker dan de numerieke grootte van de groep. Net vandaag verschenen de nieuwste cijfers: er zijn in België 250.000 meer

vrouwen dan mannen.

Er is de voorbije dertig jaar veel gedaan, door vrouwen, door vrouwenorganisaties, door het beleid, opdat vrouwen die kenmerken van een minderheidsgroep zouden verliezen. Dat is ook zo gebeurd. Dat is gebeurd bij de dragers van de kenmerken, en bij de toekenners van de kenmerken. Er wordt tegenwoordig trouwens gesproken van ‘kansengroepen’ in plaats van minderheidsgroepen. Ik weet in de praktijk wat met ‘kansengroepen’ wordt bedoeld, maar logisch gezien is het een absurde term.

Er zijn nog een paar andere begrippen (naast ‘minderheidsgroep’) die niet zo nuttig zijn voor vrouwen.

- **Gender:** wetenschappelijk gezien is ‘gender’ een nuttig concept. Het verwijst naar de cultureel geconstrueerde verschillen tussen vrouwen en mannen. Het is nuttig om analyses mee uit te voeren. Het is m.i. echter niet nuttig om steeds te spreken van gender in plaats van vrouwen en mannen. En wel hierom:
  - Het gaat om echt bestaande mensen, vrouwen en mannen. Het was altijd een gezond principe van feministische kritiek op wetenschappelijke en bestuurlijke taal dat de actor niet verduisterd mag worden. Gender valt onder die kritiek, komt er niet aan tegemoet. Integendeel.
  - De gendermachine werkt niet meer zoals ze gewerkt heeft. Gender veronderstelt eenvormigheid, per groep. De diversiteit onder vrouwen is echter enorm gestegen. L’an zéro du féminisme is voorbij.
  - Men gebruikt de sociale-constructie theorie te gemakkelijk. Ook mensen die niet akkoord zijn met de sociale-constructie visie gebruiken de term, of worden meegesleurd om de term te gebruiken.
  - Gender-feminisme of gender-benadering is iets anders dan empowerment, of emancipatie-feminisme.

Ik pleit er dus niet voor gender op te nemen in het dagelijks spraakgebruik. Helemaal niet.

➤ **Diversiteit:** het is een slecht begrip

Het zou respect en belangstelling moeten uitdrukken voor etnisch-culturele minderheden. Het wordt gebruikt als signaal voor anti-racisme, en daarom durft uiteraard geen enkele eerbare burger er zich tegen uitspreken.

Het drukt echter in de eerste plaats ook cultureel relativisme uit.

Het is een stellingname tegen 'leitcultuur', tegen zgn. westerse waarden of universele waarden, en het staat op elke pagina van onze beleidsplannen. Ik vind dat zorgwekkend. En ik vind het vooral ergerlijk, als ik onder het container-begrip 'diversiteit' vrouwen moet gaan zoeken, en ze enkel daar kan vinden.

In het feminisme van de jaren 80 zijn er heftige discussies geweest over 'differentie'. In het Nederlands is dit bekend als de 'gelijkheid – verschil' discussie. Het hield in: vrouwen willen niet gelijk zijn aan mannen, vrouwen willen het 'anders' doen, zij willen verschillen van mannen, maar zij willen die verschillen zelf kunnen invullen (niet gedefinieerd door mannen dus). Ik wil het niet hebben over wat er van die discussie in het feminisme is geworden. Ik wil enkel wijzen op de fundamentele vragen die in die discussie speelden:

- welke gelijkheid maakt een verschil ? (d.w.z. op welke punten is het belangrijk dat vrouwen gelijk kunnen zijn aan mannen) en

- welk verschil maakt een verschil ? (d.w.z. de acceptatie van welk verschil leidt tot grotere gelijkheid of grotere rechtvaardigheid ?)

Met andere woorden: het gaat erom te weten welke verschillen belangrijk zijn. Normaal gezien zou elk logisch denkend mens het zich moeten afvragen. Welke diversiteit ? Hoe divers ? Welke verschillen zijn acceptabel ? werkbaar ? leefbaar ? Dat weigert men zich af te vragen in de diversiteitsdiscussie.

Ik ben van mening dat de term 'diversiteit' zou moeten vermeden en bestreden worden in het dagelijks taalgebruik en dat dit zou moeten gebeuren op een manier die tevens anti-racistisch is. Het zou moeten gebeuren in het dagelijks taalgebruik, maar ook in het discours van het beleid.

➤ **Emancipatie:** waar is de term gebleven ? Niemand schijnt hem nog te durven gebruiken.

(Vrouwen) Emancipatie betekent (betekende) : autonomie, op eigen

benen kunnen staan, economische zelfstandigheid, baas in eigen buik, een goede (maximale) opleiding, vrije wil, vrije meningsuiting, fysieke integriteit, recht op een eigen carrière, culturele uitdrukkingsmogelijkheden, vrije keuze, ontplooiings-mogelijkheden, bewegingsvrijheid, ...women's liberation.

Het wordt te weinig gezegd. Het lijkt alsof we vergeten zijn dat het over vrijheid ging, dat het over zelfbeschikking ging.

Emancipatiebeleid, emancipatie als doelstelling van vrouwenbewegingen, het lijkt uit de tijd te zijn en dat betreurt ik zeer.

- **Gelijke kansen:** misschien kunnen we die term gebruiken, maar dan wel degelijk gelijke kansen vrouwen en mannen. Dezelfde kansen voor vrouwen als voor mannen. “Niet omdat ik vrouw ben...” is mijn feminisme: het is niet omdat ik vrouw ben dat iets mij (in vergelijking met mannen) ontzegd mag worden. Ik denk trouwens dat ‘gelijke kansen’ het een slechte term is voor de andere ‘kansengroepen’ waarvoor hij gebruikt wordt (ouderen, holebi's, allochtongen, gehandicapten).

Het gaat niet enkel over beleid

Ik vind dat kwesties in verband met de positie van vrouwen tegenwoordig teveel gereduceerd worden tot beleidskwesties. Er is de voorbije 10 jaar heel veel gedaan door het beleid en het is misschien tijd dat het voortouw elders wordt genomen.

- De culture vrouwenbeweging is voor het grootste deel weg, en dat is jammer. De vrouwenbeweging bestaat nu hoofdzakelijk uit professioneel geleide ngo's. Zij doen zeer goed werk, maar zijn geen autonome beweging.
- De wetenschappelijke discipline is sterk afgeslankt en gedoemd tot ‘beleidsonderzoek’. Voor andere onderzoeken is er zeker geen geld.
- Vrouwen zelf doen veel te weinig, en jonge vrouwen pakken hun kansen onvoldoende.

Besluit

Ik zou graag zien dat het over 'emancipatie' bleef gaan. Er is geen platform meer om het daarover te hebben.

Het grote verhaal van het feminisme mag dan voorbij zijn, ik zou graag zien dat emancipatie een onderdeel was van ons Kleinste Gemeenschappelijk Groot Verhaal.